

PRAWO SPADKOWE

Czym jest dziedziczenie?

Wejście w ogół praw i obowiązków spadkodawcy

Jakie prawa i obowiązki wchodzą w skład spadku?

- Prawa i obowiązki o **charakterze majątkowym i cywilnoprawnym** zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi czwartej kodeksu cywilnego,
- Nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami,

- **Do długów spadkowych** należą koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi czwartej kodeksu cywilnego.

Chwila otwarcia spadku

- Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.

Nabycie spadku

- Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku.

Kto może być spadkobiercą?

Osoba fizyczna musi żyć w chwili otwarcia spadku (tj. w chwili śmierci spadkodawcy).

- Spadkobiercą może być każda osoba fizyczna, też małoletnia i ubezwłasnowolniona
- Spadkobiercą może być dziecko poczęte, ale nienarodzone (nasciturus) pod warunkiem, że urodzi się żywe.
- Osoba prawna musi istnieć w chwili śmierci spadkodawcy - Wyjątek => Fundacja ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę może być spadkobiercą, jeżeli zostanie wpisana do rejestru w ciągu dwóch lat od ogłoszenia testamentu.

POWOŁANIE DO SPADKU WYNIKA Z USTAWY ALBO Z TESTAMENTU

1. TESTAMENTOWE

Testament może sporządzić tylko jedna osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych tj. pełnoletnia i nieubezważnowolniona.

2. USTAWOWE

Spadkodawca nie sporządził testamentu, albo sporządził testament, ale powołani spadkobiercy nie chcą lub nie mogą być spadkobiercami.

KTO MOŻE SPORZADZIĆ TESTAMENT

Osoba fizyczna która ma zdolność testowania - osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych => pełnoletnia i nieubezwłasnowolniona.

Spadkodawca musi mieć zdolność testowania w **chwili sporządzania** testamentu, późniejsza utrata zdolności do czynności prawnych nie ma znaczenia.

TESTAMENT

- nie wywołuje skutków prawnych za życia spadkodawcy
- można **odwołać** testament w całości lub części
- niedopełnienie **rygorów formalnych** powoduje nieważność testamentu (tzw. formalizm testamentu)
- może zawierać rozrządzenie **tylko jednego spadkodawcy**
=> **zakaz zawierania testamentów wspólnych**
- może go sporządzić osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych

TESTAMENTY ZWYKŁE

- Holograficzny (własnoręczny)
- Notarialny
- Allograficzny (urzędowy)

TESTAMENTY SZCZEGÓLNE

- Ustny
- Sporządzony na polskim statku wodnym lub powietrznym
- Wojskowy

Testament własnoręczny

- **własnoręczne pismo (w całości)** - jeśli testator jest osobą z niepełnosprawnościami może napisać testament protezą, nogą (chodzi o indywidualne cechy piszącego); nie ma znaczenia rodzaj narzędzia piszącego, podłoża; spadkodawca musi wiedzieć co pisze (skopiowanie przez analfabetę pisma sporządzonego przez inną osobę skutkuje nieważnością testamentu),
- **data** (brak daty nie powoduje nieważności, jeśli nie ma wątpliwości że spadkodawca miał zdolność testowania, co do treści testamentu, wzajemnego stosunku kilku testamentów),
- **podpis** - umieszczony pod rozrządzeniem.

Testament allograficzny (urzędowy)

- Spadkodawca oświadcza swoją wolę ustnie przy obecności osoby pełniącej funkcje publiczne (**wójt/burmistrz/prezydent miasta**, starosta, marszałek, sekretarz, kierownik USC w obecności **2 świadków**)
- Oświadczenie spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia. Protokół odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Protokół powinien być podpisany przez spadkodawcę, przez osobę, wobec której wola została oświadczona, oraz przez świadków. Jeżeli spadkodawca nie może podpisać protokołu, należy to zaznaczyć w protokole ze wskazaniem przyczyny braku podpisu.
- Nie może sporządzić testamentu allograficznego osoba głucha i niema.

TESTAMENT USTNY

- W obecności 3 świadków
- Nie może zostać sporządzony przez spadkodawcę w każdej chwili, musi nastąpić **obawa rychłej śmierci** spadkodawcy albo **zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe albo bardzo utrudnione**
- W ciągu roku od złożenia oświadczenia jeden ze świadków albo osoba trzecia musi spisać treść testamentu, a jeśli nie został spisany, to w ciągu 6 miesięcy od otwarcia spadku można ustalić treść testamentu przez zgodne zeznania świadków przed sądem

DZIEDZICZENIE USTAWOWE

[Pierwsza grupa spadkobierców ustawowych]

W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przysługują jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

[Dziedziczenie w braku zstępnych spadkodawcy]

W **braku zstępnych** spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego **małżonek i rodzice**.

Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi **jedną czwartą całości spadku**. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone, udział spadkowy matki spadkodawcy, dziedziczącej w zbiegu z jego małżonkiem, wynosi połowę spadku.

W braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych.

Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych.

Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępny.

Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

Jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku.

[Udział spadkowy małżonka]

Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku.

W braku zstępnych spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, cały spadek przypada małżonkowi spadkodawcy.

[Udział spadkowy dziadków]

W braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy; **dziedziczą oni w częściach równych.**

Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępny. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału spadku między zstępnych spadkodawcy.

W braku zstępnych tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada pozostałym dziadkom w częściach równych.

[Dziedziczenie pasierbów]

W braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku.

[Ostatni spadkobiercy ustawowi]

W braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada **gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy** jako spadkobiercy ustawowemu.

Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu.

Otwarcie spadku i nabycie spadku

- Spadek **otwiera się** z chwilą śmierci spadkodawcy
- Spadkobierca nabywa spadek z chwilą śmierci spadkodawcy
- Nabycie to nie ma jednak charakteru definitywnego
- W określonym terminie (6 miesięcy od dowiedzenia się o tytule swojego powołania) spadkobierca może złożyć oświadczenie dotyczące spadku:

PRZYJĘCIE PROSTE SPADKU

- Spadkobierca odpowiada **bez ograniczenia za długi spadkowe** całym swoim majątkiem

PRZYJĘCIE SPADKU Z DOBRODZIEJSTWEM INWENTARZA

- Spadkobierca odpowiada **całym swoim majątkiem**, ale jego odpowiedzialność jest **ograniczona do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku**

ODRZUCENIE SPADKU

- **Brak odpowiedzialności za długi** – fikcja prawna - spadkobiercę należy traktować tak jakby nie dożył otwarcia spadku

W jakim terminie należy przyjąć albo odrzucić spadek?

Brak oświadczenia spadkowego w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania skutkuje **przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza** – zasada ta dotyczy spadków otwartych w dniu 18 października 2015r. i później.

Stary stan prawny – spadki otwarte przed dniem 18 października 2015 r.:

Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z **prostym przyjęciem spadku**.

Jednakże brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z **przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza**, gdy:

- 1) spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych
- 2) osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia
- 3) osoba prawna

Przyjęcie i odrzucenie spadku w imieniu małoletniego spadkobiercy

- Małoletni nie może samodzielnie złożyć oświadczenia o przyjęciu albo odrzuceniu spadku.
- W imieniu małoletniego oświadczenie składa przedstawiciel ustawowy po uprzednim uzyskaniu **zezwoleń sądu opiekuńczego**.
  - dotyczy to przyjęcia prostego spadku oraz odrzucenia spadku, gdyż są to czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem dziecka.
- Na przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza zezwolenie sądu nie jest potrzebne.

Powołanie spadkobiercy

- Aby skutecznie powołać spadkobiercę, nie można rozdysponować poszczególnymi przedmiotami należącymi do spadku dla poszczególnych spadkobierców.
- Spadkobierców powołuje się w udziałach (w ułamku co do całego spadku).
- **Jeśli spadkodawca chce przeznaczyć poszczególny przedmiot to powinien uczynić zapis.**
  - Spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby (zapis zwykły).

Polecenie

- Stanowi obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania bez czynienia kogokolwiek wierzycielem.
- Może być nałożone tylko na spadkobiercę lub zapisobiercę.
- **Świadczenie wynikające z polecenia może polegać na podjęciu określonego działania o charakterze majątkowym lub niemajątkowym** (np. przeniesienie własności określonej rzeczy, ufundowanie tablicy pamiątkowej, zorganizowanie ceremonii pogrzebowej w określony sposób).
- Może być to świadczenie jednorazowe, okresowe, albo o charakterze ciągłym, polegające na działaniu albo zaniechaniu.
- Wykonania polecenia może żądać każdy ze spadkobierców, jak również wykonawca testamentu, chyba że polecenie ma wyłącznie na celu korzyść obciążonego poleceniem. Jeżeli polecenie ma na względzie interes społeczny, wykonania polecenia może żądać także właściwy organ państwowy.

POSTĘPOWANIE SPADKOWE

Postępowanie spadkowe możemy przeprowadzić przed Sądem Rejonowym właściwym dla **ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy**, a jeżeli jego miejsca zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić – przed sądem w którym znajduje się majątek spadkowy, lub jego część tzw. (sąd spadku), **LUB PRZED WYBRANYM PRZEZ SIEBIE NOTARIUSZEM.**

ZACHOWEK

Uprawnieni do zachowku

Zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - **dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - **połowa wartości tego udziału** (zachowek).**

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Wydziwzenie

Spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziwzenie), jeżeli uprawniony do zachowku:

- 1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
- 2) dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
- 3) uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Przyczyna wydziwzenia

Przyczyna wydziwzenia uprawnionego do zachowku powinna wynikać z treści testamentu.

PRZYJĘCIE LUB ODRZUCENIE SPADKU

Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz załącznikami do sądu spadku.

Oświadczenia, o których mowa powyżej, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie nabycia praw do spadku.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać:

1. imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania
2. tytuł powołania do spadku
3. treść złożonego oświadczenia

Oświadczenie powinno zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający je uważał je za nieważne oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowywania testamentów.

Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy, albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli te dowody nie zostały poprzednio złożone.

Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

O przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawienia dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

STWIERDZENIE NABYCIA SPADKU

Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku; akt poświadczenia dziedziczenia

- Sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę.
- Notariusz na zasadach określonych w przepisach odrębnych sporządza akt poświadczenia dziedziczenia.
- Domniemywa się, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia, jest spadkobiercą.

Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Zakres badania sprawy

Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament się u niej znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Zapewnienie spadkobiercy

Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.

W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome:

- 1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi,
- 2) o testamentach spadkodawcy

Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przysięgą, o czym Sąd powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Ogłoszenie

Jeżeli zapewnienie nie było złożone, albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) Imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy,
- 2) Datę śmierci spadkodawcy,
- 3) Wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy,
- 4) Wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu 3 miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Ogłoszenie umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w ostatnim miejscu zwykłego pobytu spadkodawcy na tym obszarze w sposób w miejscu tym przyjęty.

Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Rozprawa

Po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Termin wydania postanowienia

Jeżeli w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku, albo zgłaszający się nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały ustalone.

Treść

Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku Sąd wymienia **spadkodawcę** oraz wszystkich spadkobierców, którym przypadł spadek, jak również **wysokość ich udziałów**.

W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd stwierdza także nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego, wymieniając osobę dla której spadkodawca uczynił zapis windykacyjny oraz przedmiot tego zapisu.

Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego może nastąpić również przez wydanie przez sąd postanowienia częściowego.

Uchylenie

Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony prawomocnym postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za osobę zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Ponowne orzekanie

Dowód, że osoba która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą, albo że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycia, gdy żądanie opiera się na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym tę możliwość uzyskał.

Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może złożyć **każdy zainteresowany**.

W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio do zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia oraz do stwierdzenia nabycia przepisu zapisu windykacyjnego.

****

Dziękujemy.